

(א) קבלתי מכחצו ואם כי אני עמוס הטרוות אך מכיון ששאלתי היא הלכה למעשה נפיתי להשיבו אך בקיור נמרץ. בדבר קביעת מחזה קודם שנכנסים לדור בחור הדירה פי' במגיל' סי' י"ט סק"ל שפורש בדבריו דמכיון קביעת מחזה קודם שדר בחור, וליש' בשו"ת ארבעה טורי אכן המוצא בפ"ה רפ"ו ס"ק י"ג ובשערי תשובה א"ח סי' תרכ"ו סו"ק ז' שנראה לכאורה מדבריו לפי המוצא שם שאם קבע מחזה קודם שדר בזה דירת קבע קריין בזה חולמיה, דהא כתב שם חד טעמא למה בחדר שעשו סוכה ח"ל לחזור ולקבוע המחזה לאחר סוכות משום דמעולם לא ילא החדר מחיוב מחזה אף צימיו חג הסוכות, משמע דאם כי יולא מחיוב מחזה מחמת שאינו אלא דירת ארעי בסוכות או אלוכלא לא כי דר בזה קודם סוכות רק תחלת כניסתו בלוחות החדר כי בסוכות, א"ש שדעתו לדור בו דירת קבע אחר הסוכות כי בזה חולמיה, וזה לכאורה לא כמו דפשיטא לי' להמג"א הכ"ל, אך מכיון שאין גוף הספר ארבעה ט"ה תח"י לפיו בו אנוה צ"ע ולמעשה יש לסמוך פי"ד המג"א.

וטעמי דהמג"א נראה מדבריו שם משום דס"ל דעיקר המלוא היא לדור בבית שיש שם מחזה וקביעת המחזה אינה אלא הכשר מלוא, לכן שפיר רשאי לקבוע גם קודם שדר בבית כמו שמטילין זיוות קודם שלובש הטלית, והא דמזכירין לקבוע מחזה דמשמע דהקביעות היא המלוא, היינו משום דסתמא דמילתא במחזה קביעה לאחר שכבר דר בתוכה דלא הקביעות היא מלוא כדי שתהא דירתו בבית שיש בו מחזה, אבל לעולם עיקר המלוא הדירה במחזה ולא עשייתה, ומכ"כ ס"ל להמג"א שם שאם קובע במחזה קודם שנכנס לדור בזה דלא ח"ן עשיית המחזה גמר המלוא אפשר שלא מצדק על הקביעה רק לאחר שנכנס לדור בחור מצדק לקב"ו לדור בבית שיש בו מחזה.

אך בזה רבים חולקים על המג"א וס"ל דגם בקובע קודם שנכנס לדור בחור מצדק לקבוע מחזה דמשמע דמסתמא כל הפוסקים שלא חלקו בדבר וכן נלעג"ד מוכרח מדברי הרמב"ם וטו"ש סי' רפ"ט ס"א שכתבו בזה לקבוע וכו' ויבדק אקב"ו לקבוע מחזה ולא יבדק בשעת כתיבתה, והרמב"ם ז"ל הוסיף לפי שקביעה זו היא המלוא, משמע דאילו הייתה כתיבתה המלוא כי לריך לברך בשעת כתיבה וכדאיתא בלחמ' בירושלמי הובא בציאור הגר"א שם ודאי כתיבת המחזה ודאי ל"ה סתמא דמלחא לאחר שכבר דר בזה והדרת קובעת המג"א לדוכתי מ"ש מליית שאינו מצדק על העשי' אלא על הלבישה וכמ"ש גם הרמב"ם בפ"ג מליית ה"ח שאינו מצדק על הליית בשעת עשי' לפי שסוף המלוא שיתעקף בזה, דאין לומר כמו שמרחק המג"א דשאינו טלית דמסתמא קובע בזה זיוות עד שלא לבשו, דהא כתיבת מחזה נמי מסתמא כותבה קודם שנכנס לדור בזה דמה טעם יש שיזכר בכתיבתה עד שיכנס בזה הלא יכול לכתוב בבית שדר בזה מקודם ולהציאה עמו להדירה החדשה כמו שמציא כל כלי הבית ולמה ס"ל להירושלמי שמצדק על הכתיבה ולמה הוצרך הרמב"ם לתת טעם למה אינו מצדק על הכתיבה מפני שקביעתה היא המלוא ולא הכתיבה תיפ"ל משום דסתמא דמלחא כותבה קודם שנכנס בזה לדור בו כמו ש"י מג"א טעם זה לענין זיוות, וכו' תימא דמ"ש הרמב"ם מפני שקביעתה זו היא המלוא היא נתינת טעם למה אינו מצדק על הדירה רק על הקביעות כשי"כ דקשה פי"ד המג"א שהדירה בבית שיש בו מחזה הוא המלוא, אלא ודאי לעולם מצדק על הקביעות של מחזה אף שעדיין אינו דר בתוכו.

אלא דמי' טעמא צ"ע, כיון דמחזה חובת הכור היא איך מצדק על הקביעות כשעדיין לא דר בתוכו מ"ש מליית שאינו מצדק על העשיה רק על הלבישה משום דחובת גברא הוא כמו שהקשה המג"א. ומה שמרחק בציאור מהרמ"ב על המדרכי בהלכות קטנות ה' מחזה סי' תתקס"ט ד"ה וכשיקבענה וכו' דשאינו מחזה דגבי מחזה קביעתה היא גמר המעשה שאין עוד מעשה מלוא אחריו הנעשה במחזה גופא פי"ב מצדקין פי"ז משא"כ ציוות יש מעשה לבישה הנעשה בפלית גופא פי"ב לא מצדקין אלא על הלבישה עכ"ל,

ובאמת הוי מלי המחבר לכתוב שלא יעשה כן לכתחילה אך מאחר שנכלל זה יש גם דברים שאסור להצנן כגון שמוח וכו' על כן כתב המחבר סתם אסור וכולל הכל אבל לפסול לא קאמר וכמ"ש הנוצרי.

ודע שהעיר א"ש"פ שלא הביא מ"ש הרמב"ם בה"ג או שהוסיף מצפנים וכו' אפי"ה העתיק מ"ש בה"ד אבל אלו שכוחצין צפנים שמוח וכו' אך במקום שכתב הרמב"ם שאלו הטפשים לא די להם שבעלו המלוא כתב בטור לא די להם המלוא שבעלו, ולשון זה מורה דלא על ביטול מלוא זו של מחזה קאמר, אלא הי"ק לא די להם שמצטלים מלוא אחרות אלא שגם מלוא זו שמקיימים מקיימים אותה בגריעות מלוא, טעמו מלוא גדולה כאילו היא קמי' ואינו יודע אם הגירסא נכונה כמ"ש בטור או כמו שהיא ברמב"ם לפנינו או אפשר שהטור שיה' לשון הרמב"ם ז"ל בכוונה משום דלפי דעתו אין בזה ביטול מלוא מחזה דלא ס"ל מ"ש בה"ד דהוסיף צפנים פסולה א"ש"פ שדעת הרמב"ם אינו כן וכבר נתקלתי כמה פעמים בטור שגינה מלשון הרמב"ם ק"ח כשהעתיק דבריו כדי שיהי' מתאים לדעתו הרהצ' כפי מה שהוא סובר להלכה, ולפי"ז א"ש שיעם הנוצרי וגם המחזות שאנו עוסקין בכן אין לפסול לגמרי אך עדיין לריך חיפוש ובידוק בספרי הטור ורמב"ם הישנים.

ולא אמנם מלהעיר שכתב מהר"א א"ח סי' ע"ו דהא בשני ידים את המשגיג על הנוצרי שסמך עלמו פי"ד הראב"ד דכפולות כשרות מכה מה שהם מפרשים דהראב"ד מיירי בגרן והמר"א סובר דאם כשרים בגרן פי"ב גם בלא גרן כשרות לפי"מ ש"י הטו"ז צ"י ל"ב דכל היכא דרשו פי"ב גריר' גם בלא גריר' כשרות כמו כל הראוי לביא ח"ן בילה מעכבת בו, ועיי"ש שהביא ראיות. ולפי"ז ה"י אפשר לומר דמ"ש הרמב"ם דהוסיף צפנים פסולה היינו משום דהרמב"ם מיירי במחזות (הוסיף כמו שביארנו לעיל, דלא אפילו אם גורר את ההוספה פסול כמו ש"י הרמב"ם בזה זיוות פי"ה הט"ו בבעול זיוות על זיוות אבל היכא דמכיר גריר' מודה הרמב"ם דאף קודם גריר' אין לפסול וכמ"ש הנוצרי, וממילא כיון שמודה בגאון שפסול שם יגרר יח' כשר פי"ב גם קודם גריר' כשר.

ועכ"פ אין לבטל דעתו של הנוצרי בחוקף כ"כ ולפסול מחזות שהרבה טרחו גדולים להכשיר ולא לפסול, וזכרנו א"ס נכתב פי"י חקיקה בלבד דהוי מין אחר, ולא שייך בו כל חוסין מכיון שאין בכתב בזה מלוא מחזה אינו נחשב להוספה שיעבור על כל חוסין או שיגרע מהמלוא וכ"כ אם יחקקו מבחון לסימן בעלמא נלעג"ד דאין קפידא, אך מהיות טוב נכון שלא לעשות שום דבר רק ידבקו פתח מבחון להמחזה וכו' יח' כתוב שנבדק וכשיצא להניחו בפתח יוכלו להורידו.

דברי הדושי"ה ומצרכו צכפ"ס

יהושע מנחם אהרנברג

אחרי כתבי זה מלאחי בחדש מהר"ם שיק בסוף חלק יו"ד אחרי המפתחות השוצה בענין יתר צס"ת וחפילין, והאריך בדברי הנוצרי והעיר ג"כ בזה שכתבנו דעמנו של הרמב"ם דהוסיף אות אחת פסול הוי משום כל חוסין וכל המוסיף גורע, אלא שדעתו דגם בלא תחבין להוסיף אחרי כל המוסיף גורע (ול"ש ממ"ש הרמב"ם בזה זיוות שהצאתי ואין לי פנאי כעת לעיין). אך זה דוקא בהוסיף מצפנים, אבל בהוסיף מבחון על הגליון, מבואר שם בצוודיה והנראה דאשתמיט וכו', דכיון דהאי לחוד קאי והאי לחוד קאי לא הוי המוסיף גורע פי"ש.

סימן נא

ב"ה.
לכבוד וכו' יעקב קאפיל שורץ.

לא זכיתו להבין מה טעם יש לחלק בזה מה איכפת לן אם יש מעשה במחזה גופא או לא הא מ"מ לא היו גמר מחזה עד שידור זה ופוד הלא הבית הוא כמו העלית והמחזה הוא כמו הליטת והכניסה לבית הוא כמו לבישת העלית ואיך סכינא חריפה למפסק בנייתו וליומר דאם עדיין לא לבש העלית חסר מעשה בעשיית הליטת לפי שטעם מעשה לבשה בהעלית אפי"ש שצנוף הליטת אינו מחוסר מעשה ואילו במחזה מכיון שאינו עשה מעשה זה אינה נחשבת עשיית המחזה מחוסר מעשה, הלא בין זה בין זה גמר המעשה של עשיה.

רגם משי"כ הכריז יוסף דכיון דכדירה אין זה מעשה לא תקנו עליה ברכה דאין ברכה אלא על מעשה לכן קצטו הכרזה בשעת הקביעות, תמוה לעני"ד דלטו משום הא נאמר ואינו לקבוע מחזה מה דמחזי כשיקרא מאחר שאינו מקיים שום מלוא בזה כיון שעדיין אינו דר בתוכו, ואי משום דלר"ד ברכה על מעשה כו"ל לחקן הכרזה בשעת כניסתו דרגליו לתוך הבית כדי לדור בחוכו שהכניסה דרגליו חשיבה מעשה כדמוכח מהרמב"ם בהלכות מלכים פ"ה ה"ח שכתב ואין לוקין על לאו זה [ולא תשוב דרך הזה] שצטת הכניסה מותר וכו', וה"ל מסתברא דלא גרע מעשה רגליו מעשיית שפתיו וכשם שתקנו ברכה על עקימת שפתיו בגון לקרוא את ההלל ולקרוא את המגלה יכולין גם לברך על תנועת רגליו ואפי"ג דלא הכניסה היא המלוא הממיינתו במחזה אלא הדירה בתוכו מ"מ טפי שייכא הכרזה להכניסה מלקביעת המחזה הואיל והכניסה היא המעשה המביא לתוך הדירה הממיינתו במחזה, וע"י שצאג"א סי' ל"ב מה שמפלה בדברי התוס' בימות י' ע"כ ד"ה כולכו נמי שצ ואל תעשה היא דליטת נמי אין החיוצ בשעת לבישה רק לאחר שלבש עי"ש.

(ב) והנה בסי' חמד משכ כתב טעם החילוק שצין ליטת למחזה דמחזה אף שחוצה בדר הוא מ"מ אין עיקר החיוצ שלב דוקא כשהוא יושב בתוך הבית שאלו יאל מחזר הבית ליום או יומים ודעתו לחזור ופעור הבית מן המחזה, אלא כל שעשוי לדירה ודעתו לדור בתוכו חייבת במחזה ולא בדירה ממש תלוא מלוא והוכחה לזה שהרי רפח צקר וולגין וכו"ג חייבין במחזה מפני שהנשים נאחזות בו וכל כה"ג כמבואר ברמב"ם ובטור וש"ע יו"ד סי' רפ"ו, ונראה מזה דכל שהוא בית דירה חייבת במחזה לעולם ואף בשעה שאין איש בתוכו אלא דמ"מ אם אין דעתו לדור בתוכו כלל פעורה והחיוצ הוא על הדר, וכן אף אם דר בתוכו אם אינה עשויה לדירה נמי פעורה ממחזה לכן תקנו נוסח ברכתה לקבוע מחזה ר"ל במקום שצריך לקבוע, אבל ליטת אין חיוצתה כי אם בשעה שלובש ואם יפסעה מיד היא פעורה ובשעה שלבש הוא זה לעולם חייבת ובכל ענין לכן תקנו הכרזה דוקא להחטוף ולעולם אי"ל לברך על עשייתה, חב שכתב הרמב"ם במחזה שקביעתה היא מלואה, שאף שחליו נמי במה שעשויה לדירה ודעתו לדור בו זה בהקדמת הזמן לזמן קביעתה ומ"מ אין הכנסתו לבית לדור גמר מלואו, אבל צלילית לעולם העיטוף הוא גמר המלוא ולכן המשנה ממתבע שטעמו חכמים ידו על החתונה עכ"ל החמד משה.

אבל גם חירון זה תמוה צעני הכחות, דלפי דבריו יולא דין חדש, דכל שדעתו לדור בבית אף אם עדיין לא נכנס לדור בתוכו ממחייב לקבוע בו מחזה ואם לא קבע כל יום ויום עובר בעשה, ומעולם לא שמענו ולא אשמע שום פוסק דלמא כ"כ, ועיין לשון החוס' בפסחים ד' פ"א ד"ה על המשכיר וכו' דמשמע נמי דכל שלא דר ומשחמם בבית אפי"ש שדעתו לדור בו מפטר ממחזה, וכן דיואל מציתו ודעתו לחזור לא מפטר ממחזה היינו משום דלאחר שדר בו לא יאל הבית מדי חיוצו אלא אם עוקר דירתו ע"מ שלא לחזור וכלאיתא ככ"ד דכל שדעתו לחזור הריכו כעומד במקומו, ועוד דהא ודאי לא צעין שיכא גופו בתוך הבית אלא שיהי דירה בתוך הבית דהיינו שיכנס ויאל כדרך הדיירין וכדפרש"י בצ"מ ק"א ע"כ ד"ה חוצה בדר הוא דרשין ביתך כדרך ביאתך למי שנכנס ויולא זה זה הדר זה עכ"ל. ומה שהביא הח"מ ראי מהא דרפת וולגין חייבין במחזה

לדעת הרמב"ם מפני שהנשים מתקשטות שם, היינו נמי מו"ט דמכיון שהם עתלים לבית והנשים שדרים בתוך הבית רגליו להשתמש בהרפת והלול להתקשט בו הו"ל דירה צרפת ולול כמו בחדר מחדרי הבית, אבל כל זמן שלא נכנס לדור בתוך הבית ולא מתחייב הבית במחזה פשיעא שגם הרפת והלול וכו"ל צ"ל פטורין ממחזה כ"י שלא נכנסו בו נשים להתקשט, ואם כבר נכנס לדור בתוך הבית אפי"ש שלא נתקשטו עדיין הנשים בהרפת ולול חייבין הואיל וחס עומדין לשמוש הנשים שדרך בבית ונטפלין לבית, ומ"מ בתש"י רש"י סו"ט פ"י המבואר בפ"ה סי' ר"א ק"א כ"כ הש"ג עליו בנחלת לבי שם וכו"מ בשמ"ק צ"מ ק"א ע"כ ד"ה הא אמר וכו' צ"ש רבינו יונה ז"ל דכל שנכנס בבית לדור בו אפי"ש פ"א בשעה חיובת במחזה לעולם אפי"ש שאינו דר בו דירה קבועה עי"ש. אך מלשון החינוך במלוא חכ"ג יש ראי לכאורה להחמיר משה שכתב שם בסוף המלוא והעובר ע"ז ובנה בית ונתן עליו חקרה ולא הניח בזה מחזה וכו' בעל עשה זו ואפי"ש שצנדה השעה שהי חייב להניחה מחזר הוא לקבוע בכל עת שדר זה עכ"ל החינוך, משמע שזמן הנחתה הוא מיד כשנתן החקרה על הבית אפי"ש שעדיין אינו דר בה, ולכאורה כ"י משמע נמי במסכת מחזה פ"ב דחניא חסם בית חדש כיון שגמרו חייב במחזה, וחפשי ומלאתי בספר המלואות לרס"ג מ"ע ח' שהרצ פערלא ז"ל צביאורו שם כתב מדעת עמנו ככל דברי החמד משה ומסתמך על הברייתא הג"ל והביא שם מבר"ג והלכות פסוקות להבאונים סי' ק"א ומספר האשכול ותשובה הבאונים שערי תשובה סו"ט ק"י שהעתיקו ברייתא הג"ל, ותמכני שלא העיר כלום מדברי החינוך הג"ל, אבל מה אטעם וכל רבואתו הפוסקים לא הביאו כך ברייתא, ועי"ש בסוף ד"ה ועכ"פ הדבר ברור וכו' שמסיים בזה"ל דלא אשכחן בפוסקים מי שחולק על הבאונים שפסקו להלכה אפי"ש שלא ראינו לראשונים שהביאו ברייתא זו עכ"ל, ולפענ"ד צנבן זה לא ראינו ראי דשאר פוסקים ראשונים לא ס"ל הכי ואפשר דס"ל דכיון דש"ס דילן לא מיייתי לה ע"כ ס"ל דלא קיייל כוונתו כיון דאמר רב משרשיא דמחזה חוצה בדר הוא על כן לא מתחייב רק לאחר שידור זה ממש דלא כהברייתא הג"ל וממילא אין לסמוך גם ע"ד החינוך הג"ל דיתכן דקאזיל בשיטת הבאונים דנקטי הא ברייתא להלכה אבל שאר פוסקים לא ס"ל הכי ולפי"מ שנכתב לקמן נוכל לקיים קולת דברי הברייתא גם לדיון וע"כ הדק"ל.

(ג) ומה שנלפ"ד לדון בדבר החדש דאפי"ש שאמרו מחזה חוצה בדר הוא מ"מ לא היו בגדר חוצה גברא כמו ליטת, דצליית אין צורך להעלית שיהיו בו ליטת דכל ענינה הוא רק למען תזכרו וגו', אבל במחזה קצלו חז"ל שיש בו ענין לשמור הבית מן המזיקין כדאיתא במנחות ל"ג ב', אפי"ש ששומר החיוצ אינו צביל זה ואף אינו ראוי לכוון בעשייתה צביל זה כמ"ש הרמב"ם פ"ה ממחזה סי' עי"ש ככ"מ, מ"מ ודאי ענין זה כלול בתוך המלוא וע"י בלשון החוס' בשעת כ"כ ע"א שכתבו בד"ה מחזה שאני שעשוי להליל מן המזיקין. וכ"כ בשמ"ק צ"מ ק"א ע"כ, משמע דס"ל שכל עשייתה הוא להליל מה"מ, וכ"מ במכא ראשונים שעיניה כמו מלוא מעקה, אך דעת הרמב"ם נראה שאינו כן אלא עיקרה מלוא הי וממילא נמשך שהשומר הבית וכמ"ש הכ"מ שם ומה שלא הזכיר הרמב"ם ז"ל ענין זה כבר ידוע שהרמב"ם לא הזכיר בשום מקום ענין המזיקין וטעמו ונימוקו עמו, אבל ודאי לא יכחיש ח"ו דברי חז"ל ואכמ"ל.

והנה ענין זה של שמירה מן המזיקין נוגה בכל בית אפי"ש שאין דין בתוכה כדמוכח מ"ש בצ"מ ק"א ח' המשכיר בית לחזירו על השוכר לעשות לו מחזה כשהוא יולא לא יעננה בירו ויאל, וכתבו החוס' שם דאפי"ג דאמר שמואל מטילין ליטת מצד לצד, בני מחזה אסור, לפי שהמזיקין צאין בבית שאין בו מחזה וכשנוטל כאלו מאין אותן שידורו בבית עכ"ל, הרי דאפי"ש שאינו דר בו לר"ך הבית שמירה מה"מ, וא"כ חייב כשצנדה הבית לר"ך לעשות בו מחזה מה"מ, וז"ל דהא דאמרינן חוצה בדר הוא ופרש"י בפסחים ד' ע"א הטעם לפי שמשמרתו וכתב ביתך ביאתך נכנס ויולא זה עכ"ל,

לחיות יציאת או חיוז מחזה הוא דוקא אם לנצח אותו או דר בו היינו שאין אדם מחויב לעשות יציאת או מחזה, אבל עכ"פ מותר לאדם לעשות יציאת קודם שלוש רשאי אדם לעשות מחזה ערם שכן צוית דע"פ הוא דר חיוז ולא נאמר דהוי חולמיה, דהלא בשעת עשי כי פטור מן הצויות, זה טעות, דהלא כי דר חיוז ואינו חסר רק מעשה לביטול או מעשה הכניסה ע"ל, חסר כסדרתך שכתבת בלשוןך דכיון שאינו מחוסר מעשה צוית טעמו מעשה שיחייבונו במחזה אלא שטור לא דר בה זה ל"כ מחוסר מעשה ולי"ה חולמיה.

אך משי"כ בדברך ראי' להצטרף מדברי הפרמ"ג ריש סימן י"ח שכתב דאם הטיל יציאת לבגד צלילה דכיון דמחוסר זמן ל"ה מחוסר מעשה אי"כ ל"ה חולמיה וי"ש צידוד דידן דלפילו זמן אין מחוסר דיכול ללבוש הטלית מיד ולכנס לבית לדור מיד ואין שום דבר מעכב בו מלהתחייב צמאות אלו מיד צרור שאין כאן חולמיה עכ"ל, לא הבנתי מה זו ראי' הלא צ"ד צמאת מחוסר מעשה לביטול וכניסה אלא דאין אמרין כיון שאינו מחוסר זמן בגוף הבגד והצוית שיעכב אותו מלהתחייב אחר שילבש או יכנס ל"ה חולמיה, מה ראי' יש אחר מהפרמ"ג דלא קאמר רק היכא דליכא מעשה כלל דזמן ממילא קאחי לא מעכב העשי' אבל שומע הלבוש אינו מעכב מחל לא מיירי הפרמ"ג כלל, אפי"כ שודאי כך הוא אבל מי"מ אין לזה ענין לדברי הפרמ"ג.

וגם מראה מדברך שלא דקדקת בדברי הפרמ"ג יפה, שכתבת בשמו שחוקר אם מטילין יציאת לבגד צלילה דכיון דליכא נא זמן יציאת אי"כ הוי חולמיה עכ"ל, ולשוןך זה משמע שכתבת שכל ספיקו של הפרמ"ג הוא רק אם ל"ה ע"י חולמיה, אבל אם הדקדק בלשון הפרמ"ג כהשאלה ש"י שאם נפסק יציאת מכסות המיוחד ליום ועשה צו יציאת צלילה אי רשאי למעבד כן או לא, ויציאת שעשאי בשבת אם הם כשר או לא עכ"ל, מדלא נקט גבי לילה אם הם כשרים או לא כמו דנקט גבי שבת וידוע שדרכו של הפרמ"ג לקצר בכל מה שאפשר ובאן להחריז ולומר אם רשאי למעבד כן או לא משמע דעיקר חקירתו של הפרמ"ג היא כיון שהעשייה היא כשר למצוא הלבוש הוי כמאות הלבוש וכמו שהלבוש אין מותר אלא ציוס כך העשיה לריכב להיות ציוס דוקא ופ"מ יש לזה לענין דיעבד אם עשה צלילה דאי נימא דרשאי לעשות צלילה ולא קעבר על מצוה עשיה כרי הם כשרים, משא"כ אם אין מצוה עשיית אלא ציוס אם עשאו צלילה הו"ל כאלו נעשו מעלמא מאחר שנעשו שלא כמאותן וכדלמרי צמאות ק' ע"כ כיון שסדרן שלא כמאותן נעשה כסדרו הקוף ופרש"י שלא כמאותן בעודו מחוסר זמן, וה"כ כיון שעשאו להצוית בעודו מחוסר זמן הוי כמי שעשאו קוף וממילא לא לצד שלא קיים צוין מצוה עשיה אלא אף פסולין משום חולמיה שחרי הם כנעשו ממילא.

והנה על שורש החקירה אם רשאי למעבד כן או לא, לא השיב הפרמ"ג דבר וכל תשובתו היא לענין השאלה לדינא שביחיה צמקרה של דיעבד שנעשה בו יציאת צלילה ע"ל השיב דיראה דכשר אף אם עשאו צלילה ולא הוי חולמיה ולא אמרי צוה דהוי כמי שסדרו הקוף כיון שסדרן שלא כמאותן דלא אמרין כרי אלא בעשאו בעודו מחוסר זמן כנ"ל, משא"כ כאן אין מחוסר זמן לצו ציוס דזמן ממילא קאחי ולא הוי כנעשו ממילא ולי"ה בכלל חולמיה.

שוב ראיתי מה שהבאת מהגהות חכמת שלמה סי' י"ד ר"ח לפשוט ספקו דהפרמ"ג מהא דמותר להקדיש צלילה ומכ דלויטריך קרא דשחיטת קדשים אסורה צלילה, ותמכה עליו דכל שאלת הפרמ"ג היא מטעם חולמיה ומה ענין לזה הא דהקדש ושחיטת קדשים, אבל הוא הדבר אשר דברתי דגם הח"כ צידד דברי הפרמ"ג כמו שצארו דרשם ספקו הוא אם מותר עשיית יציאת צלילה או לא, וע"כ שפיר מדמה החכמה שלמה להקדש ושחיטת קדשים דכשם שהחם אפי"כ שפיקר המורה דהיינו הקרבה הקרצן אינו צלילה מכ"מ ההכשר יכול להיות צלילה ה"כ יציאת אפי"כ שאלתה ציוס יכולה עשייתה להיות צלילה, והא דמיתי הפרמ"ג מהא דחולמיה היינו אם נאמר דאין עשיית יציאת מצוה צלילה דאז יש לומר דצדיעבד הוי חולמיה אי לאו

כלומר מקרה דציתך ולפיין שלא חייבתה החורה לעשות שמירה ע"י מחזה אלא להדר בה שמשמרתו, אבל כדי לשמור לאחרים שלא יחוקר להשיגו לא הטילה החורה חובה על שום אדם אפי"כ שהצוית שלא, אבל מי"מ גם אם עושה כדי לשמור אחרים שלא יחוקר להשיגו לא הצוית נמי מקיים ענין מצוה מחזה אלא שאינה חובה עליו רק מצוה של רשות שאם עבר עליה אינו נענש ואם מקיימה מקבל עליה שבר. **ובזה** יש לקיים הבחינה דמ"מ מחזה כנ"ל דצוית חדש כיון שגמרו חייב במחזה כלומר שהצוית חייב במחזה אבל אין אדם חייב לעשות בו מחזה מקודם שדר בו ופ"מ שאם קבע בו מחזה עשה מצוה כיון שעכ"פ שייך בהצוית חיוז מחזה לאפוקי קודם שגמרו דלא שייך בו חיוז מחזה כלל ואם עשה בו לא קעבד שום מצוה, אי נמי יש לומר עפ"י דאמרין בחולין ק"כ ע"ל מצוה לגבי רשות חובה קרי ל"כ ה"כ הא דאמרין חייב במחזה ר"ל דמלוא לעשות בו מחזה אלא משום דמירי התם מצותים הפטורין לגמרי ממחזה ואפילו מצוה ליכא קרי ל"כ להאי בית חדש חייב במחזה דלגבי פטור גמור קרי למצוה חובה, אבל לעולם ליכא חובה רק כשדר בו.

ומעתה מיושב ממילא קושית המג"א כנ"ל, דגבי מחזה שפיר מצרכין על קביעתה אפי"כ שעדיין לא דר בחובה דאפי"כ דאכתי לא רמיא חיובה מי"מ טעם מצוה מחזה מקיים בה וגם על מצוה שאינה חובה רק רשות מצרכין כמ"ש הפוסקים לענין צרכה נשים על מי"מ שחזון גרמא דאפי"כ שאין מצוין עלי מי"מ כיון דעלם המצוה שייך גסם אלא שהחורה לא חייבתה לעשותה אם עשאו מצוה קעבדי ומקבלין עליהם שבר לכן שפיר מצרכין עליו ע"י צוה צר"ן צר"ה פ' וי"ט, וה"כ כה"ג דהמלוא שייכת גם כשאינו דר בהצוית אלא שלא נטעם לכן אי קעבד מצדך עלי, משא"כ צויות דקוייל כלי קופסא פטורין וליכא שום ענין בעשיית יציאת אם אינו לובשן אוניו מצדך רק בשעת לביטה.

וממילא מיושב גם מה שהקשית הא קודם שדר בו ליכא חיוז מחזה ור"ל תשנה ולא חן העשוי דזה אינו דגם קודם שדר בו ליכא מצוה אלא שלא נתחייב בה. אלא דאי משום הא אכתי חקשה איך מהני עשיית הצויות קודם לביטה, אך צמאת צויות צלילה ל"מ, לא מייבטיא לשיטת הסוברים דהמלוא היא ללבוש בגד צויות הלא ע"כ צריך לעשות יציאת קודם שלוש אלא חפילו לדעת החו"י דהמלוא היא לעשות לאחר שנתעטף הלא מצוה צמאת צימאת י' צ' דלפיין דבר זה מדכתיב צקרא גדילים העשה לך על כנפות כסותך, משמע שכתב אחר מכוסה בו, אבל כמ"ש צ"י יציאת ועשו להם יציאת על כנפי בגדיהם ולא כתיב על כנפי כסותך מוכח דלא צעין שיהי עשיית הצויות לאחר שנתכסה אלא כל בגד העומד להכנסות בו אפי"כ שעדיין לא נתכסה חייב לעשות יציאת ואין יתקיימו שני מקראות הללו, אפי"כ ל"ל דאז זה וגילה על זה, דכסות מגלה לנו דעיקר המלוא היא לאחר שנתכסה בה ובגדיהם מגלה לנו דגם בעשה יציאת קודם שנתכסה בה מקיים בלבוש המלוא ולא הוי בכלל חולמיה, ואפי"כ דלויטריך בגדיהם ללמד שאינו חייב אלא בבגד נמר ופסחים בלבד מי"מ משמעותו דבגד הוא גם קודם לביטה ועליו קאמר רחמנא ועשו להם יציאת, ובאמת י"ל דמכ"מ ס"ל לשמאל דכלי קופסא חייב צויות כדכתיב בגדיהם, והא דכתיב כסותך יסבור שמואל דמדכתיב קרא למימר אשר חכמה בה למעט זקן עשה לכבודו כדאיתא במנחות מ"א א', לכן נקט צרישא נמי כסותך, אבל אן קוייל כסותך מלמד שהמלוא בלבוש דוקא והא דכתיב ועשו על כנפי בגדיהם מלמד שרשאי לעשות יציאת גם קודם לביטה וד"ק. **אך** דוקא במחזה דכתיב ציתך ורשית ציתך הוי כאלו כתיב שהמחזה חתי לאחר שדר בה לריכין אלו לצוה למח שכתבתו לע"ל.

(ד) ומכל מקום מודיעא שגם הסברה שלך שכתבת דכיון שאינו צריך מעשה שיחייבונו במחזה וצויות דכבר נעשה כל מה שצריך לעשות שיחייבונו במחזה אם ידור וצויות אם ילבוש ל"ה בכלל חולמיה, אמת ויציב. וע"י בספר שרית מחנה חיים ח"א סוף סי' ע"י צדי"ה ולענין דהבדל גדול וזה ש"י כדברך ח"ל דהגם

משום דאין מחסור זמן לבו ציוס וכבר ידוע לכל באי שער הפרמג שדרכו לקרר מאד מאד ואריך צבס עיון רב עד דמעיל פילא בקופא דמחטא וכבר נתחברו ספרים לפרש דבריו הקדושים שנאמרו בקולור מאד מאד.

(ה) ואשר שאלת היכן דבר שמו הכרעים אם נתחייב צמחא, הדבר פשוט דלא נחשב עדיין לדר צו ולא דמי לבית

החבן כמו שכתבת, הגע עומק הכי קס"ד דלא חשיב דירה ויפער ממחזה, לישב ולישן ע"ג הקרקע הכי קס"ד דלא חשיב דירה ויפער ממחזה, אלא ודאי דלא הכרעים עושים דירה רק הישיבה והשימוש בה, והא דכתב רש"י סוכה כ"ו א' ד"ה בעין חדורו כדרך שהוא דר וכי ואם מעותיו וכלי תשמישו ומלעותיו וכי היינו שזה דירה של אדם אבל אין זאת אומרת שכל זה לא הוי דירה וכש"כ שלא נאמר שזה בלבד חשיב דירה, הדבר פשוט ואין לריך ראייה. אך מכיון ששאלת ע"ז אצ"ל לך ראייה ממחשבות דתשובות רעק"א סוף סי' ע' בהולך מציתו לעסקיו שעות הרבה ולכאורה הדין דתשחור לביתו יצרך על המלוא דהא צינתיים לא היה עליו חוצה מחזה, ואף דמחזיק ציתו לדור מ"מ בשעה שאינו ציתו אינו מקיים מלות מחזה ומסמך דזה על המג"א בסי' כ"ה שכתב שם לישב קושיא האר"י ז"ל דמה שאמר דוד המלך ע"ה בזמן שנכנס למרחץ אוי לי שאני ערום מן המלואות

^{הנהגתו} ולא אמר כן בכל לילה משום דבלייל היה מחזה על פתחו מה שא"כ צמרח דפטור מן המחזה, אלמא דכשיוצא מציתו אינו מקיים מלות מחזה עיון שם, ואף כי יפה השיב ע"ז בעל פתחי תשובה בהכרח נחלת צבי צו"ד סי' ר"א דאין ראייה מהמג"א דכונתו שלא היטה מלות מחזה סובבת אותו כמו אם היה צבית שיש צו מחזה, מ"מ חזקן לדעתה דהגרע"א ז"ל דפשיטא לי דאף על פי שמשאיר הכרעים וכל כלי תשמישו צבית לא מתחייב צמחא כשאלא אפי"פ שלא יאל אלא ע"מ לחזור לאחר זמן מועט וצו ציוס וכש"כ כשעדיין לא נכנס הוא צמחא לדור שם מעולם ואפי"פ שמהמג"א הג"ל אין ראי' מ"מ לא נסתר סברת הגרע"א עדיין, ואף אם הגהלת צבי לא ניחא ליה למימר הכי היינו משום דכזה שיאל לכמה ימים עדיין לא עקר דירתו ונחשב עדיין דר בעלמא בלוחו הדירה וכמו שכתבנו אנו לעיל, אבל אין טעמו משום דהשאר שם הכרעים שאין זכר לה, ועיון גם צמחא משה שכתבנו לשונו לעיל שהעיר דזה למה היוצא מחוץ הצבית ליום או יומיים לא נפטר ממחזה ומסיים משום דלא צעין דירה ממש אלא דעתו לדור צו סגי וכבר השבתי על דבריו לעיל, אך עכ"פ מוכח גם מדבריו דבמה שמשאיר רביעיו צבית לילכת חיוב מחזה.

ומה דפשיטא לך דהשוריד המחזה ע"מ לצודקן ונשחכה זמן רב לנריך לצרך כשהחזר וקובען דאפילו דכסתי"ש צו"ד סי' רפ"ט סק"א נסתפק אבל כאן שנשחכה זמן רב פשוט לנריך לצרך וכתי"ש הגר"א בסי' ל"ח סי' ה' כהא דלמריקן אם דעחו לחזור וללבוש דא"ל לצרך, והיינו דוקא אם דעחו ללבוש מיד ולבוש מיד וער"ש עכ"ל, הנה כ"כ גם בערוך השלחן יו"ד סי' רפ"ט שאם קבעה לאחר יום ודאי מצרך אבל אכ"י כתבתי צמק"א דאף להגר"א דס"ל שצריך ללבוש מיד דוקא גבי צבית משום היסח הדעת אבל צמחא שהסירה לכתא משום היסח הדעת דהא מחויב הוא לקבוע מחזה כשיש לו דירה וכל שעשה ושעשה עוצר בעשה וצו"ד אינו מסוים דעחו ממנו ולכן כל שהי דעחו לחזור ולקבוע מיד לאחר שיצדקה אפי"פ דלח"כ מחמת אשחתי אישחתי או שכה לחזור ולקבוע מ"מ ל"ה היסח הדעת גמור אפי"פ שהסחה דעחו וכדקיי"ל בלח"כ סי' חצ"י ס"ב דבאם שכה לאכול אפיקומן ועל דיו לביחמ"ז אוכל בלא צרכה המולא, ל"ה היסח הדעת דאין תלוי בדעתו דהא לריך לקיים המלוא עיי"ש ובמחלית השקל סק"ב, לכן כל שהסירה ע"מ לקבעה לאחר שיוכל אפי"פ שנשחכה זמן רב א"ל לצרך אף לדעת הגר"א הג"ל.

(ו) ומה שכתבתי על מה שכי הפח"ש בסי' רפ"ט סק"ב צב"ס בגר"א שלא יכרך המחזה בקלף שלא יכא חלילה בין המחזה למחזה הצבית עכ"ל ובקשית הא מין צמיו אינו חולץ, כמה

ובקלף אינו אלא עפל להכתב, והא דלא חשיב קלף במחזה חלילה בין הכתב למחזה הצבית עיון צמ"ת מהר"ם שיק סי' רפ"ה צד"ה וממילא כיון וכי שעמד ע"ז ומחמת קושיא זו ראה להוכיח שאין חלילה פוסלת צמחא דלא בהגר"א ז"ל, אך לפענ"ד אין קושיא כלל, כיון שהקלף הוא עפל להכתב לא גרע ממ"ש דכל לנאותו אינו חולץ, ועוד כש"כ השתא נאות הלולב דאינו מעכב אמרת דנעשה עפל להלולב ואינו חולץ כ"ש הקלף שמעכב הכתב דפשיטא דנעשה עפל להכתב והוי כאלו הקלף עצמו קבוע צמחא הצבית, ולפיכך שפיר אם כורך המחזה בקלף הו"ל חלילה בין הכתב למחזה הצבית, שהרי אין הקלף ממין הכתב ולא ממין מחזה הצבית, ואין וכתבתם על מחזות צעיון דהיינו לפי"ד הגר"א שלא יכ"י דבר חולץ בין הכתב למחזה הצבית, דא חדא וצורר לפענ"ד.

אך י"ל עוד לפימ"ש התוס' בצבורות פ' א' ד"ה א"ר מין צמיו אינו חולץ דלחותו הוי טפי אינו מינו מאתו וחוללת בפטר רהם משא"כ אחיו דאינו חולץ ועיון דראשית בצורים העטם משום דלחותו אינו ראוי להיות קדוש בצבורה, וכן מפורש ברא"ש שם וכן מציא רי"ט אלגאזי בשם תוס' חולוניות, ולפי"ז כ"ש חולין לגבי קדשים (ועיון זבחים ל"ז ע"ה) דמהשיב מין צמיו מינו לענין כמה דברים בגון לענין ציבול מין צמיו ל"י יחודא וכן צבחים ב' ע"ה לענין מינה מחריב בה, ואף לענין כללים לפירש"י במכות כ"ב א' חשיב שתי מנינים ודאי יש לחשוב שתי מנינים לענין חלילה, לפיכך שפיר הקלף חולין חולץ צמחא שיש בה קדושה כמו מין צמיו מינו.

ועוד י"ל לפימ"ש התוס' בסוכה ל"ז דצמיו דלאו אורח"י גם מין צמיו חולץ עיי"ש, וכ"כ לאו אורח"י, ועיי"ש ברא"ש בנדה דף כ"ה ע"ב ד"ה דרכה של אשה לראות דם בחתיכה דמשמע נמי כתוס'. **ועוד** לפי"ד הרמב"ן צ"ל דצבורות דהיכא דצעין גגיטה גם מין צמיו חולץ, וכ"כ צעין שכתב המחזה נוגעת צמחא הצבית דכתיב וכתבתם על מחזות וכדמוכה מהא דלמריקן צבחים ר"ט ע"ה דבנכנסה רוח צין צשרו לצדיו אי לאו משום דדרך לבישה צבך הוי פשיטא לן דהאורי חולץ משום דכתיב על צשרו, וכ"כ כתוב על מחזות משמע שלא יכא אורי חולץ בין המחזה למחזה הצבית, וממילא כ"ה דמין צמיו חולץ.

ועוד יש למלוא סברות צעין זה וצבול עיקר הדבר דמין צמיו אינו חולץ הוא מכלכות הפעמויות וע"י צבוח סוכה סוד"ה כי היכא שכתבו שאין למחות כל הדברים לכן אם אמריקן כדעת הגר"א דהכריכה חשיב הפסק כ"ה בצרכו קלף, אבל כבר נהגו העולם לכתבו אפילו צנויר וכמו שהעלה צמ"ת מהר"ם שיק הג"ל שהבאת וכן העלה צעך ע"י שם ותו לא מיד.

ובזה אסיים ואומר שלום וכוח"ט

יהושע מנחם אהרנברג

סימן נב

ב"ה. מוצש"ק וישראל חשי"ג.

(א) עובדא הוי צבאר יעקב שאנשים יוצאי טריפולי קברו צבור בהמה עכורה שמה צבית הקצרות צלמס שך המנהג בלח"ס והצבאר קדישא ערערו ע"ז צמעכ שציון הוא להמחיס ופקדו להוליא מקצרו והצבור על זה וויכוח בין רבנים. רב אחד (צעיון הלופס כ"ה חשון תשי"ג) הצוה מ"ש הצבא"ש צו"ד סי' ש"ז שאם מה הצבור נובגין לקצרו צבדן צבית הקצרות ולריך לקצרו מעט צעומק פן יצוא לחטא אחרים וכ"כ בקולור ש"ע ורב אחד בצופה כ"ה חשון תשי"ג השיב צמנה טריפולי הג"ל הוא פעוט גדולה משום שאין דין קצורה צבור מלוא קצבורת אדם אלא קצבורת מחמת שאסור כהנאח ומ"ש הצבא"ש תלמיד מועט כתבו או שתיבה כאן פליטה הקולמוס והקש"ש נמשך אחריו צעמית והצוה